

serate în volum se desprinde figura de neuitat a „faimosului instigator“ Horea, conducătorul celor obidiți, dîrz și neînfricat, gata de jertfa supremă în lupta pentru dreptate și libertate. Toate demersurile întreprinse însă nu și-au găsit rezolvare favorabilă nici din partea comisiilor de anchetă trimise la fața locului — în final fiind făcuți vinovați tot iobagii ce-și căutau dreptatea. Sînt amintite în acest sens numeroasele protocoale de anchetă ale comisiilor ce au fost trimise în Munții Apuseni-izvoare care oferă tot ațitea explicații pentru violența deosebită cu care a izbucnit apoi în 1784 răscoala. Documentele ilustrează însă și o altă realitate caracteristică deceniului care a premers marii ridicări la luptă de mai târziu — atunci cînd calea pașnică nu mai ducea la nici o perspectivă, românii n-au pregetat să se opună autorităților cu forța. Așa de pildă în 1779 locuitorii din Domeniul de Sus al Zlatnei n-au ezitat să-i bată pe gornicii credincioși stăpînirii, iar românii din Cîmpeni au luat armele amenințînd cu dezlănțuirea unei răscoale (Doc. nr. 15). În același an mai mulți tineri din părțile Albalcului (Doc. nr. 17) s-au înarmat refugiindu-se în pădurile Bihorului cu gîndul de a se împotrivi detașamentelor militare trimise în urmărirea lor. Rezistența celor asupriți a culminat cu mișcarea din 24 mai 1782 — eveniment ce ar fi trebuit să arate autorităților hotărîrea românilor de a nu mai îndura regimul inuman și disprețul la care erau supuși în permanență din partea asupritorilor (Doc. nr. 70, 71, 73, 74, 75).

Un număr apreciabil de documente ilustrează detaliat evenimentele prevestitoare marii răscoale de mai târziu. Din numeroasele informații referitoare la acest moment de referință din viața locuitorilor Munților Apuseni a acelor ani se desprinde protocolul anchetei din 1784 ordonate de autorități — care se constituie prin mărturia numeroaselor persoane audiate — într-o relatare cutremurătoare a stării de mizerie și oprimare în care se zbăteau fără speranța vreunei îndreptări, iobagii fiscali și minierii de pe Domeniul Zlatnei.

Editarea acestui volum de documente, reprezintă un omagiu adus memoriei celor care s-au jertfit pentru dreptatea socială și națională a românilor, în acest an cînd se împlinesc două secole de la memorabilul eveniment care a fost răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

PETRU BONA

General-locotinent dr. ILIE CEAUȘESCU, Colonel dr. FLORIAN TUCA, Maior dr. MIHAIL E. IONESCU, Căpitan ALEXANDRU DUȚU, *România și marea victorie, 23 August — 12 Mai 1945*, Edit. Militară, București, 1985, p. 312.

Lucrarea este rezultatul unor ample și minuțioase investigații în arhivele din țară și din străinătate, ce vin să argumenteze cu noi date contribuția României la obținerea victoriei asupra fascismului fiind în același timp un omagiu adus luptei popoarelor lumii pentru zdrobirea Germaniei naziste.

În primul capitol (*România — militantă activă împotriva fascismului internațional*) se analizează trăsăturile politicii României interbelice, lupta activă a acesteia împotriva fascismului încă de la primele sale manifestări, atașamentul față de ideile păcii și securității internaționale, simpatia și sprijinul față de victimele agresiunii naziste, cu toate presiunile și amenințările Reichului hitlerist proferate la adresa României.

Mișcarea antifascistă din România s-a dezvoltat în anii 1940—1944 într-o puternică rezistență populară înscriindu-se ca una dintre cele mai puternice manifestări pe plan european în care rolul de conducător l-a avut P.C.R. al cărui țel fundamental era salvarea țării.

Relevante sînt paginile în care autorii se referă la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, inițiată, organizată și condusă de P.C.R. în colaborare cu celelalte forțe patriotice — ce a reprezentat o cotitură în istoria patriei noastre și care a însemnat în același timp manifestarea hotărîrii poporului nostru de a-și apăra cu orice sacrificiu independența și suveranitatea țării, fiind începutul războiului dus de România împotriva Germaniei naziste și a Ungariei horthyste.

Avînd în vedere aprecierile secretarului general al partidului tovarăşul Nicolae Ceauşescu, că declanşarea la 23 August 1944 a revoluţiei de eliberare socială şi naţională antifascistă şi antiimperialistă a constituit un act de autodeterminare ca expresie a voinţei întregului popor român de a restabili suveranitatea şi independenţa patriei, în capitolul al II-lea (*Momentul hotărîrii suverane a României: „În clipa cînd încă nu se precizase clar înfrîngerea Germaniei“*) se argumentează cu date incontestabile din punct de vedere ştiinţific şi istoric suveranitatea absolută a statului român asupra nordului Transilvaniei smuls României prin odiosul Dictat de la Viena din 30 august 1940. Autorii arată că România a declarat război Germaniei naziste fără a cere consimţămîntul Naţiunilor Unite, călăuzită doar de interesele sale naţionale fundamentale că războiul dus de ţara noastră împotriva Germaniei a fost un act suveran, produs al dorinţei libere a întregului popor român.

Prin actul revoluţionar de la 23 August 1944, România a contribuit în mod hotărîtor la victoria coaliţiei antihitleriste, grăbind scurtarea duratei celui de al doilea război mondial.

Autorii volumului, folosind numeroase date demonstrează consecinţele alăturării României la Naţiunile Unite şi anume: scurtarea duratei războiului cu 180—200 zile, pierderea de către armata germană a ţiteiului extras din România, posibilitatea pătrunderii rapide a armatelor sovietice spre Bulgaria şi Iugoslavia, eliberarea capitalelor Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei etc.

În capitolul al III-lea intitulat *O valoroasă contribuţie de ordin strategico-militar la obţinerea victoriei din mai 1945*, autorii se referă la impactul politic, diplomatic şi militar al actului de la 23 August 1944 asupra situaţiei celor două tabere beligerante. Printre urmările imediate sînt menţionate: prăbuşirea defensive germane pe frontul sovieto-german, deschiderea şi menţinerea de către România a unui nou front în Transilvania şi Banat, înclinarea balanţei de forţă în favoarea Naţiunilor Unite prin intrarea României în război, etc.

Un număr impresionant de hărţi, grafice, schiţe, calcule matematice, tabele statistice, fac obiectul capitolului (IV) intitulat *Armata română în războiul anti-hitlerist: bătălii, efective, rezultate*, în care autorii oferă imaginea exactă a efortului militar al României pe cîmpurile a patru state europene. Contribuţia militară a României este întregită cu noi date cuprinse în capitolul al V-lea care se referă la *Aportul economic al României la marea victorie de la 9 Mai 1945*. Acest aport s-a ridicat la peste 1,2 miliarde dolari valută 1938, ceea ce a însemnat de peste 4 ori bugetul ţării pe anul respectiv. Bogăţia datelor şi documentelor folosite demonstrează că România datorită efectivelor sale puse în slujba înfrîngerii Germaniei naziste s-a situat pe locul al patrulea în rîndul statelor care au obţinut marea victorie de la 9 Mai 1945.

Capitolul al VI-lea intitulat *Aprecierea internaţională a rolului României în cadrul coaliţiei naţiunilor unite*, cuprinde aprecierile elogioase ale unor posturi de radio, organe de presă şi oameni politici şi personalităţi în evidenţierea faptului că poporul român s-a ataşat cu toate forţele de care dispunea cauzei luptei pentru zdrobirea fascismului. Aprecierile, relevă autorii, subliniază în acelaşi timp prestigiul de care s-a bucurat şi se bucură în lume politica de pace şi securitate a României, dorinţa ei fierbinte de promovare a relaţiilor de colaborare şi respect reciproc cu toate naţiunile lumii.

Răspunzînd unor cerinţe majore ale cercetării noastre istorice şi de educaţie patriotică, specialiştii şi iubitorii de istorie şi adevăr vor afla parcurgînd paginile cărţii *România şi marea victorie* moi şi importante fapte şi date (multe cuprinse în cele 20 de anexe) ce conturează imaginea dimensiunilor reale ale marilor evenimente de la 23 August 1944 şi 9 Mai 1945.

PETRU BONA